

3. Ніщета І. М. Особливості оперативного пошуку фактів нецільового використання бюджетних коштів. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2007. № 1. С. 56–70.
4. Захаров В. П. Особливості пошукової діяльності апаратів ДСБЕЗ з виявлення осіб і фактів, що становлять оперативний інтерес. *Вісник Львівського ІВС при НАВСУ*. 2003. № 3, дод. № 1. С. 67–72.
5. Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підручник / під заг. ред. Л. В. Бородича. Луганськ : РВВ ЛІВС, 1999. 390 с.
6. Тарасенко О. С. Протидія злочинам у сфері земельних відносин (оперативно-розшукові засади) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2011. 19 с.
7. Моїсєєв Є. М. Оперативний пошук ознак злочинів у сфері господарської діяльності. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2008. № 2. С. 96–106.
8. Руденко О. О. Правові та організаційно-тактичні основи протидії підрозділами ДСБЕЗ МВС України незаконній господарській діяльності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 21.07.04. Київ, 2009. 18 с.
9. Біляєв В. О. Теоретично-правовий аналіз пошукової роботи оперативних підрозділів ОВС. *Вісник Львівського інституту внутрішніх справ*. 2002. № 2 (1). С. 54–62.
10. Некрасов В. А. Розвідувальна діяльність – ефективний напрям оперативно-розшукової діяльності у боротьбі з наркобізнесом. *Науковий вісник Юридичної академії МВС*. 2004. Спецвип. 2. С. 325–330.
11. Мазуренко М. С. Оперативний пошук ознак вчинення податкових злочинів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2011. 20 с.
12. Орлов Ю. Ю. Розвиток форм оперативно-розшукової діяльності на сучасному етапі. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України*. 2012. № 1, ч. 2. С. 3–18.
13. Фещук В. С. Оперативно-розшукное обеспечение раскрытия квартирных краж : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. СПб., 2006. URL: <https://www.dissercat.com/content/operativno-rozysknoe-obespechenie-raskrytiya-kvartirnykh-krazh-na-materialakh-guvd-sankt-pet> (дата звернення: 04.03.2019).
14. Шумилов А. Ю. Курс основ оперативно-розыскной деятельности : учеб. 2-е изд. М. : Изд. дом Шумиловой И. И, 2006. 368 с.

Надійшла до редколегії 15.04.2019

УДК 341.73

В. М. ДАВИДЮК,

кандидат юридичних наук,

докторант Харківського національного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ СИЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Розглянуто організаційні аспекти використання основних сил оперативно-розшукової діяльності підрозділів Національної поліції та резюмується такі особливості.

Ключові слова: основні, сили ОРД, Національна поліція, організаційно-тактичні засади.

Аналіз фахової юридичної літератури та чинного законодавства свідчить, що використання терміну «сили оперативно-розшукової діяльності» та похідного від нього є досить розповсюдженим. Водночас, слід наголосити, що до цього часу серед вчених відсутній консенсус щодо змісту вказаної дефініції, віднесення тих чи інших суб'єктів до основних, допоміжних чи спеціальних сил ОРД.

Зокрема, окремі науковці розглядають основні сили оперативно-розшукової діяльності виключно в контексті суб'єктів такої діяльності. Так, наприклад, Р. А. Халілев визначає, що у сучасній науці послуговуються кількома категоріями, які визначають суб'єкти ОРД: «оперативні підрозділи», «оперативно-розшукові органи», «сили ОРД», «гласні сили», «негласні сили», «учасники оперативно-розшукового процесу» тощо. Тобто, на думку вказаного науковця, терміни суб'єкти ОРД та сили ОРД є тотожними, однак сьогодні бракує одностайності в усвідомленні сутності суб'єктів та їх класифікації, що ускладнює завдання реформування правоохоронних органів загалом та системи оперативних підрозділів поліції зокрема. Разом з цим, Р. А. Халілев визначає, що суб'єктами розшукової діяльності можна розуміти такого її виконавця, на якого законодавець поклав цю функцію, відповідні завдання й обов'язки, для здійснення яких він наділений певними правами на застосування конкретних заходів ОРД і використання оперативних та оперативно-технічних засобів. Таким суб'єктам притаманні специфічні загальні ознаки: вони є представниками державних правоохоронних органів; повноважними суб'єктами ОРД, наділеними комплексними оперативно-розшуковими функціями боротьби зі злочинністю, яким відповідають їх завдання та обов'язки; мають право з метою виконання завдань оперативно-розшукової діяльності здійснювати гласні й негласні пошукові, розвідувальні та контррозвідувальні заходи, а також використовувати оперативні й оперативно-технічні засоби; перебувають у різній відомчій підпорядкованості, яка в окремих випадках має різну правову та процесуальну регламентацію; підконтрольні прокурорам з нагляду за дотриманням законності в процесі здійснення ОРД, а також органам державної влади й управління; мають у своєму складі гласних і негласних штатних працівників, а також залучених на конфіденційних засадах до виконання завдань ОРД негласних працівників [1, с. 92]. Тобто, Р. А. Халілев визначає, що до сил ОРД слід віднести оперативні підрозділи всіх видів та їх особовий склад, наділений повноваженнями здійснювати ОРД повним та обмеженим обсягом, інші структурні підрозділи правоохоронних органів, що беруть участь у вирішенні окремих завдань оперативно-розшукової діяльності. Разом з цим, відмітимо, цікавий умовивід Р. А. Халілева щодо того, що до сил оперативно-розшукової діяльності слід також віднести й представників прокуратури, які здійснюють нагляд за законністю під час ОРД. До того ж для виконання завдань перевірки оперативних матеріалів залучають представників контролюючих органів. Означені дві категорії не є суб'єктами оперативно-розшукової діяльності, але виконують окремі функції з реалізації завдань оперативно-розшукової діяльності, тому можуть бути віднесені до категорії сил оперативно-розшукової діяльності [1, с. 93]. Взагалі, на думку Р. А. Халілева, сили оперативно-розшукової діяльності становлять сукупність суб'єктів оперативно-розшукової діяльності визначених чинним законодавством України, організацій, установ та їх працівників, які виконують завдання ОРД [1, с. 101].

Такої ж думки дотримується І. Р. Шинкаренко та О. В. Кириченко, які під час вивчення питання щодо використання можливостей підрозділів оперативної служби для отримання оперативної інформації та здійснення негласних слідчих (розшукових) дій, визначили, що сили ОРД – це оперативні підрозділи, а усе різноманіття оперативних служб залежно від обсягу їх повноважень та функцій, які ними виконуються, можна поділити на підрозділи, які здійснюють ОРД:

1. У повному обсязі проводять гласні та негласні оперативно-розшукові заходи, здійснюють агентурну роботу підрозділи внутрішньої безпеки та кримінальної поліції (карного розшуку; захисту економіки; по боротьбі з незаконним обігом наркотиків; кіберполіції; боротьби із торгівлею людьми);

2. Підрозділи, які виконують окремі оперативно-розшукові заходи за завданнями інших оперативних підрозділів: підрозділи оперативної служби, оперативно-технічні підрозділи. Ці підрозділи можна класифікувати як допоміжні підрозділи, що здійснюють ОРД в обмеженому обсязі, та іменувати спеціальними оперативними підрозділами.

3. Підрозділи, що здійснюють ОРД частково в обмеженому обсязі -усі інші структурні підрозділи Національної поліції [2, с. 76].

Водночас відмітимо, що існує й інша група вчених, які підтримують думку щодо охоплення змістом дефініції «сили оперативно-розшукової діяльності» поняття «суб'єкти

оперативно-розшукової діяльності», як більш ширшим, та включають до складу сил ОРД не тільки передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, а також інші категорій осіб.

Так, наприклад, на думку, Я. Ю. Кондратьєва до сил оперативно-розшукової діяльності належать:

- посадові особи підрозділів кримінальної поліції, які функціонують відповідно до оперативно-розшукового законодавства (ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність») і здійснюють загальне керівництво даною діяльністю на чолі з міністром внутрішніх справ України та його першими заступниками;

- начальники територіальних підрозділів МВС, їх заступники з оперативної роботи, уповноважені на здійснення оперативно-розшукової діяльності;

- керівники та оперативний склад оперативних підрозділів зазначених органів;

- начальники міських, районних управлінь і відділів внутрішніх справ та їх заступники, які є начальниками кримінальної поліції;

- працівники оперативних підрозділів кримінальної поліції, які мають відповідний допуск до ОРД;

- особи, які конфіденційно співпрацюють з оперативними підрозділами кримінальної поліції, у тому числі гласні та негласні, штатні та позаштатні працівники [3, с. 234].

Разом з цим, в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» вказується, що завдання ОРД досягається шляхом використання сил, засобів та заходів оперативно-розшукової діяльності [4], однак у вказаному нормативному акті поняття «сили оперативно-розшукової діяльності» не розшифровується, а лише надається перелік суб'єктів такої діяльності. Вважаємо, що вказане пов'язано з тим, що термін «сили» використовується для позначення певної групи осіб, що є суб'єктами тої чи іншої діяльності. Однак, водночас, не зрозумілим залишається те, чи відносить законодавець до основних сил ОРД не тільки відповідні оперативні підрозділи, а й інші категорії суб'єктів, право залучення яких до оперативно-розшукової діяльності передбачено в інших положеннях вказаного Закону. (Наприклад, в ст.8 вказаного Закону передбачено, що оперативні працівники мають право залучати до проведення оперативно-розшукової діяльності осіб, що гласно чи негласно співпрацюють з ними, проте у Законі не визначено, чи є вказана категорія осіб силами оперативно-розшукової діяльності [4]).

Проте, все ж таки аналізуючи положення ст. 5, 7 та 8 зазначеного Закону можна дійти висновку, що до основних сил ОРД відносяться виключно перелічені суб'єкти, тобто ті, що законодавчо безпосередньо уповноважені на здійснення оперативно-розшукової діяльності.

Враховуючи вказане, аналізуючи Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», Інструкцію про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена спільним наказом Генеральної прокуратури України, МВС, СБУ, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України, затверджена наказом від 16 листопада 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5, інші нормативні акти, а також результати вивчення оперативно-розшукових справ, справ оперативного супроводження кримінального провадження, контрольно-наглядових справ можна дійти висновку, що особливості організаційного характеру використання основних сил оперативно-розшукової діяльності підрозділів Національної поліції України під час протидії злочинності обумовлюються конкретної оперативно-тактичною ситуацією, що передує або склалася, та є наступні: т діють в рамках одночасно кримінально-процесуального та оперативно-розшукового законодавства; підвищення ефективності діяльності основних сил НП пі час протидії злочинності прямо залежить від вибору та правильності одночасного залучення допоміжних або спеціальних сил, а також використання засобів ОРД; доцільність взаємодії між різними структурними підрозділами основних сил НП України обумовлюється не повною спроможністю здійснення окремих ОРЗ одним структурним підрозділом основних сил ОРД, а можливе лише під час залучення інших підрозділів.

Отже, підсумовуючи наведене, визначимо, що в процесі використання основних сил оперативно-розшукової діяльності підрозділів Національної поліції України під час протидії злочинності існують організаційні особливості, які обумовлені наявною оперативно-тактичною ситуацією.

Список бібліографічних посилань

1. Халілев Р. А. Сили оперативно-розшукової діяльності ОВС у протидії злочинності на підґрунті етнічних і конфесійних суперечностей. *Бюлетень обміну досвідом роботи*. 2013. № 194. С. 92–101.
2. Шинкаренко І. Р., Кириченко О. В. Використання можливостей підрозділів оперативної служби для отримання оперативної інформації та здійснення негласних слідчих (розшукових) дій : навч. посіб. Дніпропетровськ, 2015. 120 с.
3. Кондратьев Я. Ю. Теоретичні, правові та оперативно-тактичні засади запобігання злочинам оперативними підрозділами кримінальної міліції : монографія. Київ, 2004. 444 с.
4. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 15.03.2019).

Надійшла до редколегії 18.03.2019

УДК 351.75:351.74-057.36

Ю. Р. ЙОСИПВ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 3
Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ;*

М. О. МОСКОВЧУК,

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету № 3
Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ;*

Н. Д. ТУЗ,

*кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки факультету № 3
Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ОХОРОНА ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МИРНИХ ЗІБРАНЬ ГРОМАДЯН (СКАНДИНАВСЬКА МОДЕЛЬ)

Досліджено особливості забезпечення охорони публічного порядку та безпеки поліцейськими в ході проведення масових заходів, охарактеризовано тактичні методи, котрі застосовуються поліцейськими щодо зменшення рівня напруженості та подолання конфліктів під час проведення масових заходів, розглянуто командну структуру діяльності поліцейських.

Ключові слова: *публічний порядок, охорона, публічна безпека.*

Право людини на свободу щодо мирних зібрань, проведення рідного роду демонстрацій, вираження протесту, святкування, вшанування і, загалом, для спільного висловлювання своїх поглядів є засадою функціонування демократичної та правової держави. Вказане право тісно пов'язане з іншими фундаментальними складовими демократії і плюралізму – свободою